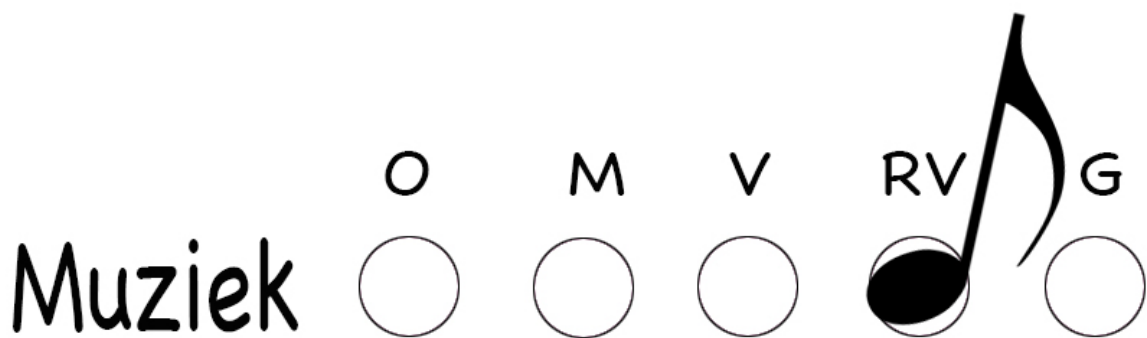

'Beoordeling staat genooterd'

Het beoordelen van het vak muziek in het basisonderwijs

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
BEGRIPSBEPALING	4
PARAGRAAF 1 – Op welke criteria kan worden beoordeeld bij het vak muziek in het basisonderwijs gericht op het uitvoeren?	5
PARAGRAAF 2 - Welke beoordelingsinstrumenten zijn er in de review van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016) voor het vak muziek, gericht op het uitvoeren van muziek, in het basisonderwijs opgenomen en wat is de inhoud van deze instrumenten?	7
PARAGRAAF 3 – Hoe verhouden de beschreven beoordelingsinstrumenten zich tot elkaar als het gaat om het soort instrument, de doelgroep, de beoordelaar, het product en de wijze van toetsen?	11
PARAGRAAF 4 – Wat rapporteren de auteurs over de kwaliteit van de instrumenten als het gaat om validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid?	15
PARAGRAAF 5 – Conclusie en discussie	17
LITERATUURLIJST	19
BIJLAGEN	22

Aantal woorden: 6346

INLEIDING

Het beoordelen van het vak muziek is op de basisschool nog altijd een heikel punt. Vakleerkrachten muziek zien honderden leerlingen per week, verspreid over meerdere basisscholen en klassen, die hooguit drie kwartier per week les krijgen. Wanneer ik naar mijn eigen praktijk kijk moet ik zelf bekennen dat ik bijna de helft van de namen van de leerlingen niet weet, laat staan dat ik ze een gefundeerde beoordeling kan geven. Daarnaast is het uiteraard de vraag waarop beoordeeld wordt. In de praktijk kom ik vaak tegen dat de school me vraagt om een bolletje aan te kruisen tussen onvoldoende en zeer goed. Beoordelen we op zingen, luisteren, bewegen, spelen, algemene muzikale ontwikkeling of inzet? Of streven we naar alle drie de kerndoelen 54, 55 en 56 van de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO, 2006)? Er zijn beoordelingsinstrumenten voor de kunstvakken, maar welke zijn het meest hanteerbaar voor de vakleerkracht muziek in het basisonderwijs?

Het geven van een beoordeling is onoverkomelijk in het onderwijs. Van de school wordt verwacht dat de ontwikkeling van een kind wordt vastgelegd en dat de prestaties worden gerapporteerd. Nog altijd blijft het beoordelen lastig, met name in de kunstvakken. Bij het beoordelen in de kunstvakken is het de vraag wat men precies beoordeelt. Los van het streven naar de gezamenlijke doelen in kennis en vaardigheden, heeft iedere docent een eigen verwachting waar het werk aan zal moeten voldoen (Haanstra, 2015). Echter komen we in het basisonderwijs ook tegen dat de kunstvakken niet tot nauwelijks beoordeeld worden. Wanneer dit wel gebeurt betreft dit vaak de inzet van de leerling, oftewel: heeft de leerling een goede werkhouding laten zien (Oomen et al., 2009)?

In dit onderzoek wordt gezocht naar verschillende manieren om het uitvoeren van het vak muziek te beoordelen. Hierbij hoop ik verscheidene meetinstrumenten te verzamelen en te vergelijken. In dit onderzoek richt ik me op het vak muziek en daarbinnen het uitvoeren van muziek. Er wordt specifiek op het uitvoeren gefocust, gezien ikzelf als vakleerkracht muziek behoefte heb aan een instrument wat zich hierop richt. Het zingen en/of spelen tijdens het uitvoeren kan op uiteenlopende criteria worden getoetst, hiervoor mis ik een instrument waarin deze brede criteria aan bod komen. Tevens hoop ik met dit onderzoek een inhoudelijke aanvulling te maken op de review van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016). Een reden om deze review als uitgangspunt te nemen is er om ervoor te zorgen dat het onderzoek niet te groot wordt. Tevens zijn in deze review alle beoordelingsinstrumenten uit peer-reviewed artikelen in de periode van 2000 tot en met 2013 verzameld. Deze instrumenten ga ik op de inhoud beschrijven en ik hoop hiermee de kwantitatieve review inhoudelijk aan te vullen. De instrumenten die zich specifiek richten op het uitvoeren van muziek neem ik mee in dit onderzoek

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

Welke beoordelingsinstrumenten zijn er in de review van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016) beschreven voor het vak muziek in het basisonderwijs, gericht op het uitvoeren van muziek, en hoe verhouden deze zich tot elkaar?

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, wordt het onderzoek opgedeeld in een viertal deelvragen.

1. Op welke criteria kan worden beoordeeld bij het vak muziek in het basisonderwijs gericht op het uitvoeren?

2. Welke beoordelingsinstrumenten zijn er in de review van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016) voor het vak muziek, gericht op het uitvoeren van muziek, in het basisonderwijs opgenomen en wat is de inhoud van deze instrumenten?

3. Hoe verhouden de beschreven beoordelingsinstrumenten zich tot elkaar als het gaat om het soort instrument, de doelgroep, de beoordelaar, het product en de wijze van toetsen?

4. Wat rapporteren de auteurs over de kwaliteit van de instrumenten als het gaat om validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid?

BEGRIPSBEPALING

Beoordelingsinstrumenten

Beoordelen wordt vaak gedaan aan de hand van criteria, welke door de docent zijn opgesteld en kunnen worden afgeleid van de landelijke kerndoelen (Ministerie, 2006). Een beoordelingsinstrument kan worden opgedeeld in twee onderdelen: een desbetreffende taak die de leerling moet doen en een scoringsinstrument om de taak te beoordelen (Groenendijk et al. 2016). Het beoordelingsinstrument kan door de docent worden ingevuld, maar ook door de leerling zelf of door medeleerlingen. Het verschilt per beoordelingsinstrument of deze bestaat uit specifieke criteria die voor één taak of stijl bruikbaar zijn of dat deze meer generiek geformuleerd zijn.

Formatief & summatief beoordelen

Bij beoordelen kan er summatief of formatief getoetst worden. Bij formatief toetsen wordt er feedback gegeven gedurende het proces. Het toetsen is diagnostisch en gericht op wat er nog beter kan. Bij summatief toetsen wordt er aan het einde van het proces getoetst, deze toets bepaalt of de leerling geslaagd of gezakt is (Hoobroeckx & Haak, 2002). Vaak wordt er bij summatief toetsen een waardeoordeel in de vorm van een cijfer gegeven.

Het vak muziek in het PO

Binnen het vak muziek in het primair onderwijs wordt er gewerkt aan vijf verschillende domeinen: zingen, spelen, bewegen, luisteren en noteren (Van der Lei & Haverkort, 2015). In dit onderzoek wordt er gekeken naar het beoordelen door de vakleerkracht muziek. Van alle basisscholen in Nederland heeft 19% procent een vakleerkracht voor het geven van cultuureducatie, in 73% van de gevallen gaat het dan om het vak muziek (Hoogeveen & Oomen, 2009). Het SLO (2006) geeft het belang aan van het vak muziek als onderdeel van kunst en cultuur in het basisonderwijs, gezien deze een bijdrage levert aan persoonsvorming, kennisontwikkeling en maatschappelijke vorming.

Het uitvoeren van muziek

Het uitvoeren heeft betrekking op het zingen en/of spelen van door anderen gecomponeerde muziek voor de klas en ook op de presentatie hiervan (SLO, 2006). Naast de reguliere muziekles vindt het uitvoeren van muziek ook plaats in schoolorkesten en -koren. Componeren wordt niet meegenomen in dit onderzoek, gezien dit over het creëren van muziek gaat en niet specifiek over het uitvoeren.

PARAGRAAF 1 - Op welke criteria kan worden beoordeeld bij het vak muziek in het basisonderwijs gericht op het uitvoeren?

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van alle mogelijke onderdelen waarop kan worden beoordeeld binnen het vak muziek. Het ministerie (2006) stelt voor het beoordelen van kunstzinnige oriëntatie drie kerndoelen; 54, 55 en 56. Respectievelijk gevoelens en ervaringen uitdrukken, leren reflecteren en de werving van kennis. Volgens Van der Lei & Haverkort (2015) is het vak muziek op te delen in een vijftal domeinen: zingen, spelen, luisteren, bewegen en noteren. Binnen deze vijf domeinen geeft Tule (z.d.) een aantal richtlijnen weer, waaraan zou moeten worden gewerkt in de muziekles. Deze richtlijnen worden omschreven als doelen, waarop beoordeeld kan worden.

Bij het *zingen* variëren de doelen van het zingen van een eenvoudige melodie (groep 1/2) tot aan gecompliceerdere melodieën voor groep 7/8 waarbij gebruikt wordt gemaakt van meerstemmigheid, ritmische uitdaging en aandacht voor verschillende culturen.

De richtlijnen van *spelen* beginnen bij het in de maat leren spelen en komen uit op het ontwerpen en uitvoeren van muziekstukjes, rekening houdend met vormprincipes en tegenstellingen in tempo en klankkleur. De leerlingen kunnen muziek maken aan de hand van grafisch en eventueel traditionele muzieknotatie. In de onderbouw wordt er *geluisterd* naar muziek met een eenvoudige en duidelijke vorm. Uiteindelijk wordt er geluisterd naar langere fragmenten afkomstig uit verschillende culturen. Er wordt gesproken over de betekenis van muziek en er wordt dieper op de vorm van de muziek ingegaan. In de jongere groepen wordt er veel op muziek *bewogen*; er worden met name eenvoudige muzikale aspecten uitgebeeld. Op oudere leeftijd wordt er bewogen op verschillende hoorbare vormen in de muziek. Het accent ligt hier eigenlijk meer op het luisteren naar muziek. Tot slot leren de leerlingen muziek noteren. In de onderbouw start dit bij het eenvoudig grafisch noteren van geluiden en uiteindelijk resulteert dit in het kunnen noteren van traditionele notatie (Tule, z.d.).

Binnen dit onderzoek richt ik mij specifiek op beoordelen van het uitvoeren van muziek. Onder het uitvoeren versta ik het presenteren en laten horen van muziek door te zingen en/of te spelen. In de praktijk houdt dit in dat de leerling in groepsverband een stukje zingt of speelt en presenteert aan de klas. De domeinen luisteren, bewegen en noteren, volgens Van der Lei en Haverkort (2015), vallen in dit onderzoek buiten beschouwing. De beoordelingsinstrumenten die in dit onderzoek worden bekeken zullen dus over de domeinen zingen en of spelen gaan.

In het artikel van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016) zijn criteria, zogenoemde hoofddimensies, gevonden waarop kan worden beoordeeld bij het uitvoeren van muziek. In dit artikel zijn tevens 33 beoordelingsinstrumenten gericht op het vak muziek verzameld. De beoordelingscriteria uit de gevonden instrumenten werden gecodeerd en op deze manier werd gekeken welke hoofddimensies het meeste voorkomen. Deze hoofddimensies zijn: expressie/interpretatie, technische beheersing, gehoor/klankvoorstelling, ritmische beheersing, muzikaal vocabulaire, attitude, creativiteit, samenspel en muzieknotatie. Niet alle hoofddimensies die in het artikel van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel worden genoemd sluiten aan bij het uitvoeren van muziek; er wordt namelijk niet zozeer op gehoor/klankvoorstelling beoordeeld wanneer er wordt gelet op het uitvoeren van muziek. De dimensies die wel van belang zijn voor het uitvoeren van

muziek in dit onderzoek zijn: expressie/interpretatie, technische beheersing, ritmische beheersing, attitude en samenspel.

Wanneer er wordt gesproken over de dimensie expressie/interpretatie, gaat dit over het inleven in de muziek en de wijze waarop de inleving verklankt wordt. In de muziek kun je effecten als dynamiek en muzikale lijnen toepassen in de melodie. De nauwkeurigheid van maat en melodie, stembereik, ademhaling en coördinatie van de handen, vallen onder technische beheersing. Onder ritmische beheersing wordt de ritmische nauwkeurigheid, het stabiel een tempo volhouden, het in de maat blijven en het spelen van het juiste ritme verstaan. Attitude slaat op de wijze van presenteren, maar ook op doorzettingsvermogen, enthousiasme en de betrokkenheid van de leerling bij de opdracht. Tot slot wordt er nog gekeken naar samenspel; hierbij wordt gekeken of de leerlingen samen in balans spelen en of mengen ze in klank (Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel, 2016).

PARAGRAAF 2 - Welke beoordelingsinstrumenten zijn er in de review van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016) voor het vak muziek, gericht op het uitvoeren van muziek, in het basisonderwijs opgenomen en wat is de inhoud van deze instrumenten?

In dit onderzoek wordt er specifiek gekeken naar de beoordelingsinstrumenten uit de review van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016). Deze review is een kwantitatieve inventarisatie van alle beoordelingsinstrumenten in de kunstvakken gepubliceerd tussen 2000 en 2013 in peer reviewed journals. Al deze instrumenten zijn gecodeerd en ingedeeld naar discipline en hoofddimensies waarop de instrumenten beoordelen. Als aanvulling op de kwantitatieve review van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016), wordt in dit literatuuronderzoek de inhoud van de beoordelingsinstrumenten beschreven. Hierbij wordt er specifiek gekeken naar het uitvoeren van muziek, met als gevolg dat alleen de beoordelingsinstrumenten welke beoordelen aan de hand van ten minste twee van de hoofddimensies expressie/interpretatie, technische beheersing, ritmische beheersing, attitude en samenspel in de selectie worden meegenomen.

Alle beoordelingsinstrumenten kunnen door de vakleerkracht muziek worden gebruikt. Echter richten enkele instrumenten zich, naast de beoordeling van de leerkracht, zich ook op zelf- en peerevaluatie. De instrumenten zijn zo geselecteerd dat er altijd wordt beoordeeld door de leerkracht, eventuele peer- en zelf evaluatie zijn dan hierop een aanvulling. In de review van Groenendijk et al. (2016) zijn ook artikelen gevonden die zich specifiek richten op zelfevaluatie en talentontwikkeling, deze zijn niet in dit onderzoek meegenomen.

Als gevolg van deze selectie zijn er acht beoordelingsinstrumenten gevonden binnen de review in zes artikelen van Crochet & Green (2012), Latimer, Bergee & Cohen (2010), Silveira (2013), Nyland & Acker (2012), Norris & Borst (2007), Zdinski & Barnes (2002) en Smith & Barnes (2007).

1. Kansas Music Educators Association Rubric (KMEA)

Het beoordelingsmodel in het artikel van Latimer, Bergee & Cohen (2010) is een rubric gericht op orkesten, koren, bands en schoolklassen. Wat een rubric precies inhoudt wordt duidelijk in het volgende citaat van Stevens & Levi (2005). "A rubric is a scoring instrument that specifies expectations for a given task by dividing it into its component parts and providing a detailed description of what constitutes various levels of performance for each of those parts" (Stevens & Levi, 2005).

In bijlage 1 staat de rubric afgebeeld welke specifieker in gaat op koorzang, deze rubric wordt door de docent ingevuld. De rubric is opgedeeld in de criteria toon, intonatie, expressie, dictie, ritme, balans, menging en uitstraling. Deze criteria, inclusief voorbeelden, staan verticaal afgebeeld in de rubric. Elk criterium kan worden beoordeeld als voortreffelijk, uitstekend, gemiddeld, matig en onvoldoende (horizontaal afgebeeld). De rubric beoordeelt elk criterium met een aantal punten. De uitkomst van alle punten samen, vormt het eindoordeel voor de hele groep. Het totale aantal punten wordt vergeleken, hieruit blijkt de uiteindelijke waardering van de toets. Doordat er een beoordeling wordt gegeven op basis van punten, toetst deze rubric summatief.

Opvallend is dat niet alle criteria even zwaar wegen, gezien het puntenaantal wat aan de criteria wordt toegekend niet even hoog zijn. Criteria als toon, intonatie en expressie wegen het zwaarst gezien aan deze criteria de hoogste aantallen punten worden toegekend. Het maximale aantal punten wat hier kan worden behaald is 15. Op het criterium dictie kan

maximaal 10 punten worden gescoord. Bij de overige criteria als ritme, noot-zekerheid, balans, menging en overig kan slechts een maximum van 5 punten worden behaald. Door deze verdeling van punten, wordt er aangegeven welke criteria het belangrijkste worden gevonden.

2. Rating Form Using Recorded Excerpts

Het artikel Examining Progress across Time with Practical Assessments in Ensemble Settings (Crochet & Green, 2012) bevat een beoordelingsinstrument dat de individuele progressie van de leerling bijhoudt in een orkest. Zie bijlage 2 voor het beoordelingsinstrument.

Tijdens het proces vullen de leerkracht en de leerlingen een rubric/beoordelingsschaal in voor een specifieke passage uit het muziekstuk. Er wordt op meerdere momenten in het proces beoordeeld op eigen werk maar ook van medeleerlingen. Leerlingen maken een opname en bewaren deze, zodat er een digitaal bestand over uiteindelijk zes jaar wordt bijgehouden. De criteria waarop beoordeeld worden zijn intonatie, ritme, interpretatie en de basis voor de uitvoering. Elk criterium wordt beoordeeld met een puntenaantal van 1,2 of 3, waarbij 1 laag scoort en 3 hoog. Wanneer de leerling per criterium meer dan 5 fouten maakt, scoort deze 1 punt. Maakt de leerling slechts 0 tot 2 fouten, scoort deze 3 punten.

3. The Music Portfolio

In het artikel van Silveira (2013) komt 'The Music Portfolio' aan bod, zie voor het instrument in bijlage 3. In The Music Portfolio houdt de leerling een portfolio bij met daarin opnames van muziekstukken. Deze opnames worden beoordeeld door de leerkracht en door de leerling zelf middels een rubric. Door tevens gebruik te maken van zelfreflectie heeft de leerling helder voor ogen wat hij of zij nog moet doen om de eindcriteria te halen. Hiernaast vindt er peer-evaluatie plaats. De beoordeling van de docent als de eigen beoordeling van de leerling komt tot stand op basis van de rubric. Het beoordelingsinstrument focust op productie, receptie en reflectie. Bij elk criterium wordt een geschreven toelichting gegeven door de leerling en de leerkracht. De rubric kan door de leerkracht zowel summatief als formatief gebruikt worden.

4. Learning Stories For Assessing Musical Experiences

Het artikel van Nyland & Acker (2012) richt zich voornamelijk op jonge kinderen in het basisonderwijs. Het beoordelingsinstrument is hier een Learning Story; een methode om te documenteren en te beoordelen. De Learning Story brengt met zich mee dat de leerkracht observeert, participeert, betrokken is met de leerlingen en hun ouders en een manier vindt om ontwikkelingen te delen (Acker, 2010). De Learning Story is een formatieve wijze van toetsen, omdat alledaagse handelingen worden vastgelegd en de veelvoorkomende handelingen worden geanalyseerd. Er wordt een schema gemaakt waarin duidelijk wordt wat de activiteit, de opbrengst van deze activiteit en wat de sociale intentie was. Door deze werkwijze wordt er inzicht verkregen in het leren en ontwikkelen van een kind.

In het artikel wordt een onderzoek beschreven over het gebruik van Learning Stories bij de muzikles in de onderbouw van de basisschool. De muzikles werd geanalyseerd volgens een format, waarbij werd gelet op; betrokkenheid, geïnteresseerdheid, ideeën aandragen, verantwoordelijkheid nemen en het handelen met moeilijkheden. De analyse wordt opgeschreven in een tabel, zie bijlage 4.

5/6. Choir Adjudication Form en Choral Festival Rubric

In het artikel van Norris & Borst (2007) worden twee beoordelingsinstrumenten beschreven en vergeleken. Beide instrumenten zijn gericht op het beoordelen van koren. Het ene instrument betreft een traditioneel scoringsformulier en het andere betreft een rubric. Beide instrumenten beoordelen op zeven criteria: toon, dictie, klankmenging, intonatie, ritme, balans en interpretatie. Deze criteria kunnen elk beoordeeld worden met uitstekend, goed, voldoende, matig of onvoldoende. De instrumenten beoordelen de gehele groep en geven dus geen individuele beoordeling.

5- Choir Adjudication Form

Het traditionele scoringsformulier (zie bijlage 5) laat ruimte voor de beoordelaar voor eigen invulling. De beoordelaar beoordeelt naar eigen inzicht ieder criterium met uitstekend, goed, voldoende, matig of onvoldoende. Bij elk criterium geeft de beoordelaar een reactie met daarin een onderbouwing van de keuze. Wanneer een criterium met uitstekend wordt beoordeeld, wordt daar een puntenaantal van 5 aan toegekend. Er wordt slechts 1 punt gerekend voor een onvoldoende. Het totaal aantal verkregen punten bepaalt de eindbeoordeling. Doordat het scoringsformulier met punten werkt, toetst het instrument summatief.

6- Choral Festival Rubric

De Choral festival rubric (bijlage 6) is een aanvulling op het traditionele scoringsformulier. Het beoordelingsinstrument bevat dezelfde criteria en weging. De reden om het instrument te bewerken tot een rubric, is om tot een betrouwbaarder instrument te komen (Norris & Borst, 2007). De beoordelaar toetst in de rubric ieder criterium. Bij elk criterium geeft de beoordelaar aan welke stelling het meest passend is. Deze stelling hangt samen met een waardeoordeel in een cijfer variërend van 1 tot en met 5. Het eindoordeel is de som van alle punten. Net als het traditionele scoringsformulier toetst de rubric summatief.

7. String Performance Rating Scale (SPRS)

Zdinski en Barnes (2002) beschrijven een beoordelingsinstrument dat zich richt op het beoordelen van strijkinstrumenten (bijlage 7). Het instrument is tot stand gekomen na aanpassing van enkele beoordelingsinstrumenten voor houten en koperen blaasinstrumenten. Het instrument SPRS is meegenomen in dit literatuuronderzoek, doordat deze na een paar kleine aanpassingen ook breder inzetbaar is dan alleen strijkinstrumenten.

Het instrument bevat vijf hoofdcriteria: Interpretatie/muzikale effecten, articulatie/toon, intonatie, ritme/tempo en vibrato. Ieder hoofd criterium is verder onderverdeeld in zes stellingen, behalve het hoofd criterium vibrato welke vier stellingen bevat. De beoordelaars geven, op basis van alle stellingen, een beoordeling aan de hand van een Likertschaal. Bij een Likertschaal kan de beoordelaar aangeven of hij of zij eens of oneens is met de stelling. De SPRS maakt gebruik van een 5-punts Likertschaal, waarbij de beoordelaar een keuze maakt uit de opties: helemaal eens/eens/noch mee eens, noch mee oneens/oneens/helemaal oneens. Het instrument geeft geen uiteindelijke beoordeling als een cijfer mee. De SPRS toetst formatief.

8. Orchestra Performance Rating Scale (OPRS)

In het artikel van Smith & Barnes (2007) wordt een beoordelingsinstrument beschreven dat is gericht op (school)orkesten, zie bijlage 8. Het instrument is een beoordelingschaal welke is ingedeeld in zeven onderwerpen waarop beoordeeld kan worden: ensemble, linkerhand, positie, ritme, tempo, presentatie en strijkstok. Het laatst genoemde onderwerp is specifiek voor de strijkinstrumenten uit het orkest. Elk onderwerp is opgedeeld in een aantal criteria. Deze criteria zijn als positieve stellingen geformuleerd. De leerkracht beoordeelt ieder criterium aan de hand van een 5-punts Likertschaal. Hierbij kan de beoordelaar aangeven of zij helemaal eens, eens, neutraal, oneens of helemaal oneens zijn met de stelling. Tevens is er een optie voor de keuze 'niet van toepassing'. De OPRS maakt gebruik van formatieve toetsing waarbij de uitvoering van een muziekstuk wordt beoordeeld. Het product wordt tussentijds getoetst en heeft als doel om feedback mee te geven aan de leerlingen.

PARAGRAAF 3 - Hoe verhouden de beschreven beoordelingsinstrumenten zich tot elkaar als het gaat om het soort instrument, de doelgroep, de beoordelaar, het product en de wijze van toetsen?

De acht beschreven beoordelingsinstrumenten uit de vorige paragraaf worden naast elkaar gelegd en vergeleken. De instrumenten worden vergeleken op het soort instrument, of deze het proces of product beoordeelt, formatief of summatief beoordeelt, door wie er wordt beoordeeld en of het individu of de groep beoordeeld wordt. Schematisch gezien ziet dit er in tabel 1 als volgt uit.

Beoordelings-instrument	Auteurs	Jaartal	Soort instrument	Beoordeling proces of product	Formatief/ summatief	Beoordeling door leerkracht/ leerling/ peer	Beoordeling individu/ groep	Doelgroep
Rating Form Using Recorded Excerpts	Crochet & Green	2012	Rubric/ Beoordelingsschaal	Proces	Formatief/ Summatief	Leerkracht/ Leerling/Peer	Individu	Bovenbouw PO
Kansas Music Educators Association Rubric (KMEA)	Latimer, Bergee & Cohen	2010	Rubric	Product	Summatief	Leerkracht	Groep	Bovenbouw PO
The Music Portfolio	Silveira	2013	Rubric/ Portfolio	Proces/ product	Formatief/ (Summatief)	Leerkracht/ Leerling/Peer	Individu	Bovenbouw PO
Learning Stories For Assessing Musical Experiences	Nyland & Acker	2012	Learning story	Proces	Formatief	Leerkracht	Individu	Onderbouw PO
Choir adjudication form	Norris & Borst	2007	Scoringsformulier	Product	Summatief	Leerkracht	Groep	Bovenbouw PO
Choral festival rubric	Norris & Borst	2007	Rubric	Product	Summatief	Leerkracht	Groep	Bovenbouw PO
String Performance Rating Scale (SPRS)	Zdinsky & Barnes	2002	Beoordelingsschaal	Product	Formatief	Leerkracht	Groep	Bovenbouw PO
Orchestra Performance Rating scale (OPRS)	Smith & Barnes	2007	Beoordelingsschaal	Product	Formatief	Leerkracht	Groep	Bovenbouw PO

Tabel 1 – Schematische vergelijking beoordelingsinstrumenten

Soorten instrumenten

Er zijn vier verschillende soorten instrumenten waarneembaar; een rubric, beoordelingsschaal, scoringsformulier en een Learning Story. In The Music Portfolio wordt er gebruik gemaakt van een rubric in combinatie met een portfolio. Resultaten worden vastgelegd door deze op te nemen, waarna deze resultaten worden beoordeeld middels de rubric. De Choral Festival Rubric en KMEA zijn beide een rubric. De Choral Festival Rubric komt qua inhoud geheel overeen met de Choral adjudication form. De Choral adjudication Form bevat geen stellingen waar de beoordelaar uit kan kiezen, de beoordelaar is hier geheel vrij in. Dit maakt het instrument een scoringsformulier. Het beoordelingsinstrument Rating Form Using Recorded Excerpts is een combinatie van een rubric en een beoordelingsschaal. Er wordt beoordeeld op afzonderlijke performances welke worden meegenomen in een grotere beoordelingsschaal, waarin de beoordelingen van de leerling over meerdere jaren te volgen zijn. De instrumenten SPRS en OPRS maken ook gebruik van een beoordelingsschaal. Deze beoordelingsschalen bevatten een 5-punts Likertschaal. Elk criterium kan worden beoordeeld van onvoldoende tot goed. Learning Stories For Assessing

Musical Experiences werkt met een Learning Story. Er wordt door de leerkracht een schema gemaakt waarin beschreven wordt wat de activiteit, de opbrengst van deze activiteit en de sociale intentie was.

Proces of product toetsten

Enkele beoordelingsinstrumenten beoordelen het proces, waar andere juist het product beoordelen. Het instrument van Crochet & Green beoordeelt het proces, gezien er een portfolio wordt bijgehouden met de resultaten van leerlingen over de jaren heen. Dit is een bewuste keuze om zo de ontwikkeling van de leerling zichtbaar te maken. Er wordt tevens aangegeven dat door deze ontwikkeling zichtbaar te maken, de leerling meer gemotiveerd raakt. De Learning story is tevens op het beoordelen van het proces gericht. Door regelmatig opnames van leerlingen te maken en deze te beschrijven, vormt deze methode een uitgebreid verslag van de muzikale ontwikkeling van de leerling. The Music Portfolio richt zich voornamelijk op feedback geven tijdens de repetities, deze focust zich dus tevens op het proces. The Music Portfolio kan ook worden gebruikt bij het toetsen van het product. De beoordelingsinstrumenten KMEA, Choral Adjudication Form, Choral Festival Rubric, SPRS en OPRS zijn daarentegen gericht op het product. Het product wordt uitgevoerd en deze wordt op dat moment beoordeeld.

Summatief en formatief toetsen

Bij beoordelen kan er summatief of formatief getoetst worden. De beoordelingsinstrumenten waarbij er formatief getoetst wordt, zijn Learning Stories For Assessing Musical Experiences, The Music Portfolio, SPRS en OPRS. Bij formatief toetsen wordt met name het proces beoordeeld. De instrumenten SPRS en OPRS beoordelen wel een (tussentijds)product, maar deze beoordeling is er op gericht om de leerlingen feedback mee te geven en het product te verbeteren. De KMEA, Choir Adjudication Form en Choir Festival Rubric maken gebruik van summatieve toetsing, gezien hier het einde van het proces getoetst wordt en er een waarde als een cijfer aan wordt gegeven. Dit cijfer geeft aan of de leerling de slagingsnorm wel of niet heeft behaald. Een combinatie van formatief en summatief toetsen vindt plaats in het instrument Rating Form Using Recorded Excerpts. Het instrument focust zich erg op het proces en geeft daarbij formatieve feedback. Er kan wel een waardeoordeel als punten worden gegeven, hierdoor kan er aan het einde van het proces bepaald worden of een leerling geslaagd is of niet. Er wordt hier dus summatief beoordeeld. The Music Portfolio toetst voornamelijk formatief, maar er wordt aangegeven dat deze eventueel ook summatief gebruikt kan worden.

Beoordeling door leerkracht, leerling of peerfeedback

Het beoordelen kan wisselend door de leerkracht, leerling of door peerfeedback worden uitgevoerd. Zo is te zien dat The Music Portfolio en de Rating Form Using Recorded Excerpts gebruik maken van feedback door de leerkracht, leerling en peerfeedback. De overige beoordelingsinstrumenten KMEA, The Learning Story, Choir Adjudication Form, Choir Festival Rubric, SPRS en OPRS worden alleen beoordeeld door een leerkracht.

Beoordeling van individu of groep

De beoordelingsinstrumenten KMEA, Choir Adjudication Form, Choir Festival Rubric, SPRS en OPRS beoordelen de gehele groep. De groep krijgt één beoordeling waarin onder andere het

samenspel van de groep wordt beoordeeld. De overige beoordelingsinstrumenten geven alle leerlingen een individuele beoordeling.

Doelgroep

Het instrument Learning Stories is als enige gericht op het jongere kind in de onderbouw van het basisonderwijs. Alle andere instrumenten zijn gericht op het wat oudere kind en zijn te gebruiken rond groep 5 en hoger in het basisonderwijs.

Verhouding hoofddimensies

Naast deze vergelijkingen wordt er gekeken naar de verhouding van de hoofddimensies waarop wordt beoordeeld. Tabel 2 geeft een overzicht van de voorkomende hoofddimensies in de beoordelingsinstrumenten.

	Rating Form Using Recorded Excerpts (Crochet & Green)	KMEA (Latimer et al.)	The Music Portfolio (Silveira)	Learning Stories (Nyland & Acker)	Choral festival rubric (Norris & Borst)	Choir adjudication form (Norris & Borst)	SPRS (Zdindsky & Barnes)	OPRS (Smith & Barnes)
Expressie/interpretatie	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	-
Technische beheersing	Ja	Ja	-	-	Ja	Ja	Ja	Ja
Ritmische beheersing	Ja	Ja	Ja	-	Ja	Ja	Ja	Ja
attitude	Ja	-	-	Ja	-	-	-	Ja
samenspel	-	Ja	-	-	Ja	Ja	-	Ja

Tabel 2 – Vergelijking hoofddimensies van de beoordelingsinstrumenten

Wat opvalt is dat overal, behalve bij het instrument OPRS, de dimensie *expressie en interpretatie* aan bod komt. Onder deze dimensie verstaan we het uiten van de muziek en de wijze waarop de muziek gepresenteerd wordt. Criteria waarop wordt getoetst kunnen zijn: consequent fraseren, dynamiek, een idee of gevoel uitdrukken en expressie. The Learning Story kijkt met name naar de uitdrukking van het gevoel en de expressie van de leerling. De andere instrumenten letten met name op criteria als dynamiek, het maken van frases en het spelen van juiste accenten.

De dimensie *technische beheersing* komt in zes beoordelingsinstrumenten aan bod; Rating Form Using Recorded Excerpts, KMEA, Choral Festival Rubric, Choir Adjudication Form, SPRS en OPRS. Onder de dimensie technische beheersing worden criteria verstaan als; ademhaling, coördinatie van de handen, ritme- en nootnauwkeurigheid en intonatie. Alle zes instrumenten die techniek beoordelen, beoordelen op de zuiverheid en intonatie van de muziek. Tevens richten ze zich op de ademhaling en de nauwkeurigheid van ritme en noot. Het instrument van Crochet & Green, SPRS en OPRS richten zich ook op de juiste coördinatie van de handen.

Binnen de dimensie *ritmische beheersing* wordt er gekeken of de leerling het juiste ritme speelt, in de maat speelt en het juiste tempo vasthoudt. Het instrument van KMEA richt zich alleen op het juiste gespeelde ritme. Of er in hetzelfde tempo wordt gespeeld,

komt in The Music Portfolio aan bod. In alle andere instrumenten wordt er op alle ritmische criteria beoordeeld.

De dimensie *attitude* richt zich op criteria als doorzettingsvermogen, enthousiasme en interesse tonen, verantwoordelijkheid nemen, houding en het presenteren. Het instrument van Crochet & Green en OPRS beoordelen alleen op de lichamelijke houding die de leerling aanneemt. The Learning Story richt zich het meest op attitude. Er wordt voornamelijk gekeken of de leerling interesse en enthousiasme toont, doorzettingsvermogen heeft en welke rol de leerling in de groep aanneemt.

Het criterium *samenspel* komt voor in de instrumenten KMEA, Choir Adjudication Form, Choir Festival Rubric en OPRS. De instrumenten beoordelen de gehele groep in plaats van het individu. Er wordt hier specifiek gekeken naar de balans en klankmenging tussen de individuele leerlingen.

PARAGRAAF 4 - Wat rapporteren de auteurs over de kwaliteit van de instrumenten als het gaat om validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid?

Per beoordelingsinstrument wordt in deze paragraaf nagegaan wat de auteurs hebben gerapporteerd over de validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van het betreffende instrument. De hieronder genoemde resultaten zijn niet volledig, gezien er in enkele gevallen geen uitspraken zijn gedaan in de literatuur.

Validiteit

Onder validiteit wordt verstaan of er daadwerkelijk getoetst wordt wat men wil toetsen (Hoobroeckx & Haak, 2002). Belangrijk is dat de hoofd- en subdoelen die aan de opdracht worden gesteld ook terugkomen in de beoordelingscriteria. Wanneer er wordt gevraagd een performance op te voeren, moet deze ook in de praktijk getoetst worden.

Van drie beoordelingsinstrumenten kunnen we stellen dat deze behoorlijk valide zijn. Het eerste beoordelingsinstrument wat valide geacht kan worden is KMEA, doordat de rubric daadwerkelijk toetst wat het moet toetsen. Onderzoekers die de rubric hebben gebruikt gaven aan de beoordeling beter te kunnen onderbouwen door de rubric in verhouding tot een instrument welke geen rubric betreft (Latimer et al, 2010). Het instrument SPRS is getest in de praktijk en daarna vergeleken met vergelijkbare studies, waaruit bleek dat het instrument 'redelijk hoog' scoort op validiteit (Zdzinski & Barnes, 2002). Tevens is het instrument OPRS in de praktijk getest en zijn de uitkomsten met elkaar vergeleken, hieruit bleek het instrument valide te achten (Smith & Barnes, 2007).

Bij het instrument Learning Stories bestaan er twijfels omtrent de validiteit. De auteurs geven aan dat er een kans bestaat dat het zicht op het grote geheel verdwijnt en er dan te veel wordt gefocust wordt op de details. Wanneer dit het geval is wordt er niet getoetst wat er getoetst moet worden en is het instrument niet volledig valide (Robertson, 2006). Over de overige beoordelingsinstrumenten worden geen uitspraken over validiteit gedaan. De Choir Adjudication Form & Choir Festival Rubric geven slechts aan dat er meer onderzoek moet worden gedaan naar validiteit.

Betrouwbaarheid

Een meetinstrument is betrouwbaar wanneer de uitkomst gelijk blijft onder gelijkblijvende omstandigheden (Hoobroeckx & Haak, 2002). Verschillende beoordelaars moeten tot hetzelfde waardeoordeel kunnen komen.

De betrouwbaarheid van het instrument KMEA is door de auteurs gesteld op 'matig goed'. Het instrument betreft een rubric, waardoor verschillende beoordelaars vaak tot het zelfde eindoordeel komen. Er is echter een discussie over de weging van de criteria in de rubric. Zo vinden een aantal onderzoekers dat het criterium ritme zwaarder zou moeten wegen. Dit zou wellicht aangepast kunnen worden, zodat het instrument betrouwbaarder wordt (Latimer et al, 2010). De Choir Adjudication Form en de Choir Festival Rubric worden met elkaar vergeleken. Hieruit blijkt dat de Choir Festival Rubric, door ingevulde stellingen, meer betrouwbaar is dan de Choir Adjudication Form, gezien de uitkomsten van de verschillende beoordelaars meer op één lijn liggen (Norris & Borst, 2007). Tevens wordt aangegeven dat een gedetailleerde rubric een betrouwbare wijze is van beoordelen. Wel wordt aangegeven dat des te meer beoordelaars de rubric invullen, des te betrouwbaarder deze wordt (Gordon, 2002). Het instrument SPRS is in de praktijk getest en blijkt na vergelijking van de resultaten erg hoog te scoren op betrouwbaarheid. Wel viel op dat één

criterium, vibrato, duidelijk lager scoorde dan de rest. Hier kan nog naar gekeken worden (Zdzinski & Barnes, 2002). Tot slot is het instrument OPRS getest en vergeleken met vergelijkbare studies, op basis hiervan wordt het instrument betrouwbaar geacht. Er worden geen uitspraken gedaan over de betrouwbaarheid van de overige instrumenten.

Bruikbaarheid

Tot slot wordt er gekeken naar de bruikbaarheid van het instrument. Voor de docent moet het haalbaar zijn om de toets te maken en deze te beoordelen in de beschikbare tijd. Wanneer dit niet haalbaar is wordt de toets niet bruikbaar geacht (Hoobroeckx & Haak, 2002).

Bij slechts één instrument, KMEA, wordt er een uitspraak gedaan over de bruikbaarheid. Er wordt aangegeven dat er voldoende tijd is om het beoordelingsinstrument te gebruiken, waardoor het instrument bruikbaar wordt bevonden (Latimer et al, 2010). Over de overige instrumenten worden geen uitspraken gedaan in de literatuur. Wanneer er naar mijn mening wordt gevraagd, zal ik als enige het instrument Learning Stories minder bruikbaar achten in mijn praktijk. Dit instrument is naar mijn interpretatie ontzettend tijdrovend, gezien de uitgebreide observatie per leerling en lijkt mij minder haalbaar in de beschikbare tijd.

CONCLUSIE EN DISCUSSIE

In dit onderzoek is gepoogd antwoord te vinden op de volgende vraag:
Welke beoordelingsinstrumenten zijn er in de review van Groenendijk, Damen, Haanstra & Van Boxtel (2016) beschreven voor het vak muziek in het basisonderwijs, gericht op het uitvoeren van muziek, en hoe verhouden deze zich tot elkaar?

Allereerst wordt er in de eerste deelvraag gekeken op welke criteria er wordt beoordeeld bij het vak muziek, gericht op het uitvoeren. Het Ministerie (2006) stelt drie kerndoelen voor de kunstvakken in het primair onderwijs. Van der Lei & Haverkort (2015) geven aan dat het vak muziek kan worden opgesplitst in een vijftal onderdelen; zogenoemde domeinen. De domeinen die van belang zijn voor dit onderzoek zijn zingen en spelen. Deze domeinen vormen het uitgangspunt voor Tule (z.d.) om richtlijnen op te stellen waarop zou kunnen beoordeeld. Hiernaast geven Groenendijk et al (2016) een aantal hoofddimensies aan waarop het vak muziek kan worden beoordeeld. De dimensies die van belang zijn voor dit onderzoek zijn: expressie/interpretatie, technische beheersing, ritmische beheersing, attitude en samenspel.

In de tweede paragraaf is onderzocht welke beoordelingsinstrumenten uit de review van Groenendijk et al (2016) zijn beschreven die gericht zijn op het uitvoeren van het vak muziek. Er zijn acht instrumenten gevonden, waarvan vier rubrics, twee beoordelingsschalen een Learning Story en een scoringsformulier. De volgende instrumenten zijn onderzocht: Learning Story's For Assessing Musical Experiences, The Music Portfolio, Rating Form Using Recorded Excerpts en KMEA, Choir Adjudication Form, Choir Festival Rubric, SPRS en OPRS.

De beoordelingsinstrumenten werden in de derde paragraaf met elkaar vergeleken. Drie van de instrumenten richten zich vooral op het proces en vijf instrumenten op het product. Het wisselt door wie er wordt beoordeeld, in alle gevallen is dit sowieso de leerkracht en soms aangevuld door peerfeedback en/of feedback van de leerling zelf. De instrumenten worden tevens vergeleken op de dimensies waarop het instrument beoordeelt. Nagenoeg alle instrumenten beoordelen op expressie en interpretatie, waarbij wordt gekeken naar dynamiek, het maken van frases en het uitdrukken van gevoel. Zeven van de acht instrumenten beoordelen op ritmische beheersing. De dimensie technische beheersing wordt door zes instrumenten beoordeeld. Samenspel wordt beoordeeld bij de vier instrumenten waar de hele groep een gezamenlijk cijfer krijgt. Slechts drie instrumenten beoordelen de attitude.

Bij de laatste deelvraag werd er gekeken wat de auteurs over de kwaliteit van de instrumenten op criteria als validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid rapporteren. Er is vast te stellen dat drie van de acht beoordelingsinstrumenten behoorlijk valide zijn. Een mate van hoge betrouwbaarheid is bij vier instrumenten aan te tonen. De betrouwbaarheid en validiteit van de andere instrumenten is moeilijk vast te stellen, omdat de auteurs hierover niets rapporteren. Het instrument KMEA is als enige aantoonbaar bruikbaar. Een instrument is bruikbaar wanneer deze haalbaar is in de beschikbare tijd. Naar mijn eigen interpretatie lijkt het instrument Learning Story minder haalbaar in de praktijk, gezien deze ontzettend tijdrovend is. Per individuele leerling vindt er een observatie plaats welke wordt vastgelegd. Om deze observatie bij iedere leerling uit te voeren is erg veel tijd nodig, welke vaak niet beschikbaar is in het onderwijs. Wel wil ik hierbij aangeven dat het instrument een authentieke manier is om te toetsen welke naar mijn mening goed past bij het jonge kind.

Tevens zou ik een kanttekening plaatsen bij de instrumenten waar zelf- en peerfeedback een grote rol speelt. Je zou je kunnen afvragen of de doelgroep, het

basisonderwijs, al in staat is om kritisch op zichzelf te reflecteren. In de onderbouw lijkt mij dit niet het geval, wellicht is dit bij sommigen in de bovenbouw al wel mogelijk.

Wat bovendien tot discussie kan worden gesteld, is het niveau waarop de vergeleken instrumenten zich richten. Zo blijkt het ene instrument zich meer te richten op de gevorderde speler, gezien deze op meer complexe parameters beoordeelt. Een ander instrument als The Learning Story beoordeelt veel algemener op een criterium als inleving in de muziek. Dit instrument zou ook toepasbaar zijn op de wat minder gevorderde speler. Alle instrumenten geven aan hanteerbaar te zijn in de klas. Echter is er wel een grote verscheidenheid aan soorten instrumenten in dit onderzoek meegenomen. Instrumenten kunnen zich specifiek richten op koren, orkesten, blaasinstrumenten, strijkinstrumenten of de reguliere muziekles. Hiernaast zijn een aantal instrumenten gericht op het beoordelen van koor- en orkestwedstrijden welke veelal in Amerika voorkomen. Het uitvoeren van muziek blijkt hier alsnog heel breed, in een volgend onderzoek zouden de criteria voor het uitvoeren strakker afgebakend kunnen worden. Op deze wijze zou er tot beoordelingsinstrumenten gekomen kunnen worden, welke direct toepasbaar zijn in het huidige Nederlandse basisonderwijs.

Na alle instrumenten te hebben vergeleken, rest de vraag welk instrument ik zou aanraden. Uit de inleiding blijkt dat het beoordelen niet altijd haalbaar is vanwege de beschikbare tijd. Een belangrijke voorwaarde is dus dat het instrument bruikbaar is. Het instrument wat als enige aantoonbaar bruikbaar blijkt is de rubric van KMEA. Een rubric blijkt vaak valide, betrouwbaar en bruikbaar. Mij lijkt een rubric dan ook het meest hanteerbaar in de klas, mits deze niet te uitgebreid is. Een specifiek nadeel aan het instrument KMEA is dat deze zich veel op koorzang focust. Ik zou aanbevelen om in dit instrument meer criteria gericht op het spelen op te nemen, zodat deze toepasbaar is op de alledaagse muziekles waar niet alleen zang centraal staat. Tot slot richt het instrument zich op de gevorderde muzikant. Ik zou aanbevelen om de criteria te vereenvoudigen, zodat het instrument breder ingezet kan worden op de basisschool.

LITERATUURLIJST

- Acker, A (2010). Early childhood, music and diversity: Exploring the potential of music for three and four year olds. In P. Dunbar-Hall (Ed.), *Proceedings of the CDIME Conference* (pp. 6-14). Sydney, Australia: Sydney Conservatorium of Music.
- Barbot, B., & Lubart, T. (2012). Creative thinking in music: Its nature and assessment through musical exploratory behaviors. *Psychology of Aesthetics, Creativity & the Arts*, 6(3), 231-242. doi: 10.1037/a0027307
- Bridges, D (1994). *Music young children & you*. Sydney: Hale & Iremonger Pty. Ltd.
- Brophy, J. E. (2000). Teaching. *Educational practices series – 1*. Indiana: International Academy of Education
- De Beats, T., & Buchborn, T. (Red.) (2014). The Reflective Music Teacher. *European Perspectives on Music Education*; 3. Innsbruck: Helbling
- Crochet, L. S., & Green, S.K. (2012). Examining progress across time with practical assessments in ensemble settings. *Music Educators Journal*, 98(3), 49-54. doi: 10.1177/002743111435276
- Gordon, E. (2002). *Rating scales and their uses for measuring and evaluating achievement in music performance*. Chigaco: GIA Publications
- Groenendijk, T., Damen, M.L., Haanstra, F. & Van Boxtel, C. (2014). Assesment in kunsteducatie. *Research Institute of Child Development and Education*. Amsterdam: UvA
- Groenendijk, T., Damen, M.L., Haanstra, F. & Van Boxtel, C. (2016). Beoordelingsinstrumenten in de kunstvakken – een review. *Pedagogische Studiën*. Amsterdam: AHK
- Grühn, W (2005). Children need music. *International Journal of Music Education*, 23, 99-102
- Hollenberg, J., Van der Lubbe, M. & Sanders, P. (red.) (2017). *Toetsen op School Primair Onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito
- Hoobroeckx, F. & Haak, E. (2002). *Onderwijskundig ontwerpen: Het ontwerp als basis voor leermiddelenontwikkeling*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu van Loghum
- Hoogeveen, K & Oomen, C. (2009). Cultuur educatie in het primair en voortgezet onderwijs: Monitor 2008-2009.
- Latimer, M. E., Bergee, M.J., & Cohen, M.L. (2010). Reliability and perceived pedagogical utility of a weighted music performance assessment rubric. *Journal of Research in Music Education*, 58(2), 168-183.
- MENC (1996). *Performances standards for music*. Reston, Virginia: Author

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2006). *Kerdoelenboekje*. SLO. Den Haag: Deltahage

Norris, C.E., & Borst, J. (2007). An examination of the reliabilities of two choral festival adjudication forms. *Journal of Research in Music Education*, 55 (3), 237-251

Nyland, B., & Acker, A. (2012). Young children's musical explorations: The potential of using learning stories for recording, planning and assessing musical experiences in a preschool setting. *International Journal of Music Education*, 30(4), 328-340. doi: 10.1177/0255761412459162

Oomen, C., Visser, I., Donker, A., Beekhoven, S., Hoozeveld, K., Haanstra, F. (2009). *Cultuureducatie in het primair en voortgezet onderwijs*. Monitor 2008 – 2009. Utrecht: Oberon/Sardes

Rinaldi, C. (2006). *In dialogue with Reggio Emilia: Listening, researching and learning*. New York: Routledge

Robertson, J. (2006). Focusing the lens: Gazing at 'gaze'. In A. Fleet, C. Patterson, & J. Robertson (Eds.), *Insights: behind early childhood pedagogical documentation* (pp. 147-163). Sydney: Pademelon Press.

Silveira, J. M. (2013). Idea Bank: Portfolios and assessment in music classes. *Music Educators Journal*, 99(3): 15-24. doi: 10.1177/0027432112470071

Smedema, M., Van Hoek, E., Faber, S., Van Veldhoven, H., Groenendijk, T., Damen, M.L., (....) Klatser, R. (2015). *Beoordelen in de kunstvakken: instrumenten en onderzoek*. Lectoraat Kunst- en cultuureducatie. Amsterdam: AHK

Smith, B. P. & Barnes, G.V. (2007). Development and validation of an orchestra performance rating scale. *Journal of Research in Music Education*, 55 (3), 268-280.

Smith, W (2003). *Learning about music*. Canberra: Early Childhood Australia (ECA) Learning at home series, 3

Stevens, D. D., Levi, A. (2005). *Introduction to rubrics: An assessment tool to save time, convey effective feedback, and promote student learning*. Sterling, Virginia: Stylus Publishing

Thorpe, V. (2012). Assessment rocks? The assessment of group composing for qualification. *Music Education Research*, 14(4), 417-429. doi: 10.1080/14613808.2012.699957

Tule (z.d.). *Kerdoelen kunstzinnige oriëntatie*. Geraadpleegd op 24 oktober 2017, van <http://tule.slo.nl/KunstzinnigeOriëntatie/F-KDKunstzinnigeOriëntatie.html>

Van der Lei, R., Haverkort, F., Noordam, L. (2004). *Muziek Meester!* Utrecht/Zuthpen: ThiemeMeulenhoff

Van Es, E., Van der Geest, N., De Graauw, C., Van Hoek, E., Van Meerkerk, E., Meewis, V., Otte, H. & Sharp, C. (2016). Leren door evalueren. *Cultuur + Educatie* 46. Utrecht: LKCA

Zdzinski, S.F., & Barnes, G.V. (2002). Development and validation of a string performance rating scale. *Journal of Research in Music Education*, 50 (3), 245-255.

BIJLAGE 1

Rubric KMEA					
toon	15 14 13	12 11 10	9 8 7	6 5 4	3 2 1
Ademstroom, focus, resonantie	Juiste toon productie in alle registers en dynamische levels	Toon productie wordt soms beïnvloed door registers en dynamische levels	Toon productie is inconsistent	Zelden een juiste toon productie	Juiste toon is niet aanwezig
intonatie	15 14 13	12 11 10	9 8 7	6 5 4	3 2 1
Akkoorden, intervallen, alertheid op juiste toon	Zuiverheid is goed. Eventuele verbeteringen worden snel gemaakt	Kleine foutjes in sommige registers en of dynamische passages	Duidelijke intonatie fouten, welke af en toe worden hersteld	Veel intonatie fouten, welke nauwelijks worden hersteld	Onderontwikkelde intonatie. Fouten worden niet hersteld
expressie	15 14 13	12 11 10	9 8 7	6 5 4	3 2 1
Dynamiek, frasering, stijl, tempo	Muzikale stijl, goede frasering, tempo en ritme	Consistent gebruik van expressieve elementen	Inconsistent gebruik van expressieve elementen	Over het grote geheel een te kort aan expressie	Weinig muzikale expressie
dictie	10 9	8 7	6 5	4 3	2 1
Taal, articulatie	Expressief gebruik van dictie	Goed gebruik van dictie met kleine foutjes	Inconsistent gebruik van dictie	Minimaal gebruik van dictie	Minimale articulatie en technische vaardigheden
ritme	5	4	3	2	1
Bijdrage aan samenspel	Ritmes zijn perfect uitgevoerd	Bijna alle ritmes zijn goed uitgevoerd	Inconsistente ritmische nauwkeurigheid	Veel ritmes zijn incorrect uitgevoerd	Weinig ritmische nauwkeurigheid
Noot nauwkeurigheid	5	4	3	2	1
	Noten zijn perfect uitgevoerd	Bijna alle noten zijn goed uitgevoerd	Inconsistente noot nauwkeurigheid	Veel noten zijn incorrect	Minimale noot nauwkeurigheid
balans	5	4	3	2	1
	Passende melodische en harmonische balans in het ensemble	Kleine foutjes in melodische en harmonische balans in het ensemble	Balans in het ensemble is inconsistent	Vaak balans problemen	Weinig bewijs van passende balans
menging	5	4	3	2	1
	Consistente menging in secties en het ensemble	Kleine foutjes in menging van secties en/of ensemble	Inconsistente menging in secties en/of ensemble	Vaak balans problemen	Weinig passende balans in secties en/of ensemble
overig	5	4	3	2	1
Houding, expressie van lichaam	uitstekend	goed	gemiddeld	matig	onvoldoende
Totaal aantal punten:					
Scoringslijst:					
1. 69 – 80 punten = uitstekend					
2. 53 – 68 punten = goed					
3. 37 – 52 punten = gemiddeld					
4. 21 – 36 punten = matig					
5. 9 – 20 punten = onvoldoende					

Aangepast van Reliability and perceived pedagogical utility of a weighted music performance assessment rubric. Latimer, M. E., Bergee, M.J., & Cohen, M.L. (2010). *Journal of Research in Music Education*, 58(2), p. 180

BIJLAGE 2

Rating form using recorded excerpts						
Naam:			Instrument:			
Beoordelingsperiode	Datum	Fragment	Basis voor uitvoering	Noot nauwkeurigheid & intonatie	Ritme nauwkeurigheid	Muzikale interpretatie
Jaar 1						
September - oktober						
Oktober – december						
Januari - maart						
Maart - mei						
Jaar 2						
September - oktober						
Oktober – december						
Januari - maart						
Maart - mei						
Jaar 3						
September - oktober						
Oktober – december						
Januari - maart						
Maart - mei						
Jaar 4						
September - oktober						
Oktober – december						
Januari - maart						
Maart - mei						
Jaar 5						
September - oktober						
Oktober – december						
Januari - maart						
Maart - mei						
Jaar 6						
September - oktober						
Oktober – december						
Januari - maart						
Maart - mei						

Rubric:

1. Student maakt meer dan 5 fouten en heeft een onvolwassen niveau op muzikale expressie gezien de jaren/maanden van ervaring
2. Student maakt 3-5 fouten en heeft een inconsistent volwassen niveau gebaseerd op de ervaringen.
3. Student maakt 0 – 2 fouten en heeft een volwassen niveau gebaseerd op de ervaringen.

Basis voor uitvoering: houding, relatie tussen instrument en lichaam, positie handen
Nootnauwkeurigheid & intonatie: correcte vingers, intonatie, zuiverheid, articulatie
Ritme nauwkeurigheid: uitvoering van genoteerde ritmes, stabiliteit, tempo
Muzikale interpretatie: frasering, stijl, dynamiek, accenten, vorm

Aangepast van Examining pro- gress across time with practical assessments in ensemble settings.
 Crochet, L. S., & Green, S.K. (2012). *Music Educators Journal*, 98(3), p. 53

BIJLAGE 3

Rubric – beoordeling door docent en leerling	
Criteria	Bijzonderheden/oefenplan/samenhang
Toon productie en intonatie	
Tempo/ritme (regelmatig, flexibiliteit, etc.)	
Articulatie (controle, speciale effecten, etc.)	

aangepast van Idea Bank: Portfolios and assessment in music classes. Silveira, J. M. (2013). *Music Educators Journal*, 99(3): 15-24.

BIJLAGE 4

Learning Story		
Activiteit	Perceptie van de functie van het object	Sociale intentie
Vb. Spontaan onderzoeken van een instrument – gitaar van docent	Leerling erkende dat het instrument te groot voor zichzelf was.	Uitleggen naar anderen dat hij niet het gewenste resultaat kreeg. Grapje maken en suggestie geven om op deze manier zichzelf niet te schaden.
Etc.		

Aangepast van Young child- ren’s musical explorations: The potential of using learning stories for recording, planning and assessing musical experiences in a preschool setting. Nyland, B., & Acker, A. (2012)*International Journal of Music Education*, 30(4), 328-340.

BIJLAGE 5

Choir Adjudication form

Groepsnaam:

Beoordelaar:

Beoordeel elk criterium in een vijf-punts-schaal.

1 - Uitstekend 2 - goed 3 - voldoende 4 - matig 5 – onvoldoende

Criteria	1	2	3	4	5	commentaar
Toon kwaliteit						
Dictie						
Klank menging						
Intonatie						
Ritme						
Balans						
Interpretatie						

Totaal:

Beoordeling:

1 = 7 - 10 punten

2 = 11 – 17 punten

3 = 18 – 24 punten

4 = 25 – 31 punten

5 = 32 – 35 punten

Aangepast van An examination of the reliabilities of two choral festival adjudication forms. Norris, C.E., & Borst, J. (2007). *Journal of Research in Music Education*, 55 (3), p. 243

BIJLAGE 6

Choral festival rubric

Groepsnaam:

Beoordelaar:

Criteria	1	2	3	4	5
Toon kwaliteit	Mooie, strakke toon in verhouding tot de leeftijd van de zangers. Passende steun, plaatsing en focus om tot goede resonantie te komen, zonder te forceren.	Goed toon met juiste plaatsing en focus. Verloop van de resonantie is niet frequent in buitenste registers of lastige ritmische passages.	Meestal voldoende toon kwaliteit met juiste ondersteuning, vibratie en resonantie. Te kort aan ademsteun creëert soms een geforceerde toon.	Toon mist ademsteun en focus. Meestal klinkt er een geforceerde en onderbroken toon.	Toon is erg geforceerd en zorgt voor een onacceptabel geluid.
Dictie	Zeer helder en duidelijke gevormde (mede)klinkers in alle registers. Zorgt voor een mooie toon en dictie.	Goede gevormde (mede)klinkers. Niet altijd frequent in buitenste registers.	Meestal voldoende gevormde (mede)klinkers. Soms problemen met tweeklanken, maar woorden blijven waarneembaar	Meestal onvoldoende gevormde (mede)klinkers. Woorden zijn moeilijk waarneembaar.	Onvoldoende gevormde (mede)klinkers. Woorden kunnen niet worden geïdentificeerd.
Klank menging	Individen creëren perfecte toon, welke heel goed bijdraagt aan de totaalklank	Goede samenhang tussen individuele stemmen. Kleine fouten worden snel aangepast.	Voldoende menging van de klank. Individen kunnen vaak worden onderscheiden in de totaalklank door afwijking.	De individuele stemmen zijn te veel hoorbaar. Secties mengen wel af en toe in klank.	Zangers zijn 'op zichzelf', hierdoor is er geen goede toonkwaliteit tijdens samenzang.
Intonatie	Hele heldere toon in melodie en harmonie in alle registers.	Goede intonatie. Kleine problemen in buitenste registers worden snel aangepast.	Voldoende intonatie. Problemen in buitenste registers en wijde intervallen. Deze worden wel aangepast.	Vaak intonatie problemen in samenzang en lastige toonsoorten.	Juiste toonsoort ontbreekt. Veel problemen in melodie en harmonie.
Ritme	Uitstekende regelmaat van de puls. Grote ritmische precisie.	Goede controle over de puls. Kleine foutjes worden snel aangepast.	Tempo wordt aangepast door trager en/of sneller worden. Kleine ritmische fouten.	Ritmische precisie ontbreekt, ritmes zijn niet juist. Puls is niet constant.	Het hele stuk door ontbreekt de puls. Er worden veel fouten gemaakt, deze worden niet hersteld.
Balans	Goede balans tussen secties tijdens variërende dynamiek en registers. Er wordt constant met gevoel gezongen.	Juiste balans. Kleine fouten in buitenste registers en extreme dynamische verschillen. Deze foutjes worden aangepast.	Meestal een goede balans. Kleine problemen in buitenste registers en dynamische verschillen.	Veel balans problemen. Kleine aanpassingen worden gemaakt, dit is echter niet genoeg.	Constant balans problemen. Aanpassingen worden nauwelijks gemaakt.
Interpretatie	Zeer goede muzikale lijnen met gebruik van dynamische verschillen. Goede voorwaartse beweging.	Goede uitvoering van voorwaartse beweging en dynamische verschillen.	Voldoende dynamische verschillen. Over het algemeen een goede muzikale lijn. Kleine fouten.	Te weinig dynamische verschillen. De frasering is te mechanisch.	Geen dynamische verschillen. Woorden worden te separaat gezongen, muzikale lijn ontbreekt.

Totaal:

Beoordeling:

1 = 7 - 10 punten

2 = 11 - 17 punten

3 = 18 - 24 punten

4 = 25 - 31 punten

5 = 32 - 35 punten

BIJLAGE 7

String Performance Rating Scale (SPRS)

criteria	Helemaal mee eens	Eens	Noch mee eens, noch mee oneens	Oneens	Helemaal mee oneens
Interpretatie, muzikale effecten					
Gebrek aan stijl in de performance					
Erg muzikaal					
Gebruik van melodische frasering					
Gebrek aan subtiele nuances					
Droog – te technisch					
Passend bereik van dynamiek					
Articulatie/toon					
De student geeft het juiste gewicht aan de tonen					
Heldere articulatie door de linkerhand					
Student heeft een goed contactpunt					
Juiste armgewicht en snelheid van de strijkstok voor een volle klank					
Volle klank zonder bijgeluiden in het forte					
Wisselen van snaren gaat gecontroleerd					
Intonatie					
Zuiverheid van consistent					
Halve toonafstanden zijn te groot					
Consistent goede intonatie op alle snaren					
Student kan de zuiverheid aanpassen/herstellen					
Speelt vals					
Mineur wordt als majeur gespeeld					
Ritme/tempo					
Ongelijk ritme					
Uitstekend ritme					
Tempo is niet stabiel					
Ritme is vervormd					
Juiste ritmes					
Tempo blijft stabiel					

gedurende de technische passages					
Vibrato					
Vol, rijk vibrato					
Vibrato is doorlopend					
Vibrato is gelijk					
Vibrato is ongelijk					

Aangepast van Development and validation of a string performance rating scale. Zdzinski, S.F., & Barnes, G.V. (2002). Journal of Research in Music Education, 50 (3), 245-255.

BIJLAGE 8

criteria	Helemaal eens	eens	Neutraal	Oneens	Helemaal oneens	n.v.t.
1. ensemble						
Spelers kijken naar dirigent						
Ensemble speelt samen						
Akkoordbegeleiding is gelijk						
Spelers laten zien dat ze naar elkaar luisteren						
Accenten zijn duidelijk gedefinieerd						
Structuur van het hele stuk is duidelijk						
2. Linkerhand						
Intonatie is goed						
Snelheid van vibrato zorgt voor artistieke impact						
Toevallige voortekens zijn goed gestemd						
Een mol als voorteken is goed gestemd						
Een kruis als voorteken is goed gestemd						
3. Positie						
Spelers strijken uniform						
Spelers hebben een correcte positie van de rechter hand						
Spelers hebben een correctie houding met het instrument						
Spelers zitten goed rechtop en nemen een goede houding aan						
Spelers hebben een correcte positie van de linkerhand						
4. Ritme						
Noten worden over de volledige genoteerde lengte aangehouden						
Spelers laten beheersing						

zien in de snelheid van strijken						
Gepuncteerde ritmes worden precies gespeeld						
5. Tempo						
Tempo's zijn snel genoeg						
Tempo past goed bij het stuk						
6. presentatie						
Ensemble heeft een uniforme uitstraling						
Ensemble heeft een professionele uitstraling						
7. Strijkstok						
Spelers hebben voldoende snelheid bij het strijken						
Spelers hebben voldoende druk op de snaren						

Aangepast van Development and validation of an orchestra performance rating scale. Smith, B. P. & Barnes, G.V. (2007). *Journal of Research in Music Education*, 55 (3), 268-280.